

Oslo, 29.09.2022

Innspill til Kunstnermeldingen

Norsk Skuespillerforbund takker for muligheten til å komme med supplerende innspill til Kunstnermeldingen. Våre innspill tar utgangspunkt i de oppgitte spørsmålene:

1. Hva kan gjøres for å legge til rette for flere kulturarbeidsplasser og kompetansemiljø over hele landet?

Hva er de største utfordringene for at flere kunstnere og kulturarbeidere skal kunne bo og virke utenfor de største byene?

Tilgang på kunst er et basalt menneskelig behov. Kunst har helsebringende effekter, og det er en helt nødvendig plattform for videreutvikling av demokratiet. Det er ikke riktig, slik enkelte synes å mene, at kunst og kultur er en form for luksus man kan unne seg hvis man har råd. Kunstnere bidrar i høy grad også til den økonomiske verdiskapningen i et moderne samfunn. Det er derfor forstemmende når levekårsundersøkelsene dokumenterer at kunstnere i dag utgjør en lavlønnsgruppe i Norge. Vi viser til vårt forrige innspill til Kunstnermeldingen som utdyper dette, samt Kunstnernettverkets innspill som vi tilslutter oss fullt ut.

900 av 1600 medlemmer i Norsk Skuespillerforbund tilhører kretsen Oslo og omegn og har folkeregistrert adresse her. Det finnes totalt 152 faste stillinger for skuespillere i Norge, og disse er ved de faste teaterhusene. De resterende 90 % av norske skuespillere jobber likevel i midlertidige ansettelses- og oppdragstaker forhold over hele landet. Det er altså slik at en stor overvekt bor i Oslo-området, samtidig som de har sitt virke over hele landet. Det kan være ulike grunner til at de bosetter seg i Oslo, men så lenge de ikke tilbys fast tilsetting noe sted, vil det ikke være noe sikkert økonomisk grunnlag for å bosette seg utenfor de største byene.

Hvilken rolle kan institusjonene spille for økt tilgang til kulturarbeidsplasser og kompetansemiljøer?

Institusjonsteatrene er skuespillernes viktigste arbeidsgivere. Det er viktig at de har forutsigbare rammer og regelmessig drift. Teatrenes ønske om større fleksibilitet og mer effektiv drift, fører imidlertid at skuespillere får stadig kortere ansettelsesperioder.

2. Hva kan gjøres for at kunstnere får rimelig betaling for arbeid, oppdrag, bruk visning av verk?

Hva er de største utfordringene for å oppnå rimelig betaling for arbeid, oppdrag, bruk og visning av verk?

De kollektive avtalene omfatter både tariffavtaler, rammeavtaler og kollektive rettighetsavtaler. Disse etablerer en bransjestandard, som bidrar til ordnede forhold for skuespillere. Vi registrerer imidlertid at stadig flere får tilknytning som næringsdrivende (også når dette etter loven neppe er korrekt), og derfor ikke blir omfattet av de kollektive avtalene.

Det utdannes hvert år 100 nye skuespillere fra norske utdanningsetater på bachelor-nivå med godkjenning av NOKUT. I et arbeidsmarked med korte arbeidsoppdrag, fører dette til at det blir «kjøpers marked» når det gjelder skuespillertjenester. Mange skuespillere produserer egne forestillinger og markedsfører disse i det frie scenekunstheltet.

Denne utviklingen fører til at det blir vanskelig å oppnå rimelig betaling. Også offentlige institusjoner bidrar til dette i rollen som innkjøper av scenekunstneres produksjoner.

Hva oppleves som de største kompetanseutfordringene ved det å drive egne virksomheter?

Skuespillere er ikke utdannet i forretningsdrift og produsentvirksomhet. Samtidig er inntjeningsmulighetene i det frie scenekunstheltet såpass lave, at det ikke er økonomisk grunnlag for å leie inn profesjonell assistanse til dette.

3. Hva kan gjøres for å bedre kunstneres tilgang til sosiale rettigheter?

Hva er de største utfordringene når det gjelder sosiale ordninger, inntektssikring og forsikring for frilansere og selvstendig næringsdrivende?

Når skuespillere organiserer sin virksomhet i enkeltpersonforetak eller i en kombinasjon av midlertidige ansettelser og kortvarige oppdragstakerforhold, vil omsetningen normalt være lav. Derfor vil de fleste ikke ha økonomi til å tegne individuelle forsikringer gjennom sine enkeltpersonforetak.

Hva er den største utfordringen når det gjelder pensjonsopptjening og -sparing?

En gjennomsnittlig skuespiller har lav og uforutsigbar personinntekt. Dette gjør det vanskelig å spare regelmessig. Kortvarige ansettelsesforhold har inntil nylig ikke gitt opptjening til tjenestepensjon.

Hva oppleves som de største hindrene for etablering og ansettelse i eget aksjeselskap?

Mange finner at aksjeselskap krever for store investeringer og kostnadskrevende administrative rutiner.

4. Hvordan sikre kunstnerisk frihet og ytringsfrihet?

Hvordan oppleves vilkårene for kunstnerisk frihet og ytringsfrihet?

Det er viktig å forsvare armlengdeprinsippet som nå er satt under politisk debatt. Tildeling av offentlig finansiering av kunstproduksjon må skje på bakgrunn av fagfelle vurdering og ikke

som administrative eller politiske beslutninger. «Hate speech» rettet mot kunstnere, har blitt vanligere i sosiale medier, og dette fører igjen til økt selvsensur.

5. Hvordan sikre at kunstnerbefolkningen gjenspeiler vårt mangfoldige samfunn?

Hvordan oppleves mangfoldet i kunstnerbefolkningen i dag?

Ulike minoriteter er underrepresentert i Norsk Skuespillerforbunds medlemsmasse. Skuespillere fra minoritetsgrupper opplever også at de har systematisk vanskeligere for å nå opp i konkurransen om jobbene.

Hvordan sikre at kunsten er relevant og representativ for alle?

Det er behov for en holdningsendring. Minoritetsperspektivet må inn i de besluttende organene som tildeler tilskudd til scenekunst- og filmproduksjon, og også ved opptak til kunstutdanningene. Holdningene på den enkelte arbeidsplass må endres slik at utøvere med minoritetsbakgrunn føler seg sett, respektert og verdsatt. Overordnet er det viktig å bedre skuespilleres lønnsnivå og arbeidsbetingelser, også for å sikre et større mangfold i rekrutteringen til kunstneryrkene.

Grunnopplæring

De kommunale kulturskolene har et spesielt ansvar for grunnopplæringen. Det er viktig at barn får tilbud om kunstopplæring uavhengig av hvor de bor i landet og uavhengig av de foresattes økonomi. Barns grunnopplæring i kunstneriske uttrykk starter svært ofte i frivillig sektor, som i amatørteaterbevegelsen og musikkorpse. Den kulturelle skolesekken er også en viktig arena for at barn og unge skal oppleve profesjonell kunst og få felles kulturelle referanserammer i et heterogent samfunn.

6. Hvordan bidra til økt internasjonalt samarbeid?

Hvor viktig er internasjonale oppdrag og samarbeid for den kunstneriske virksomheten? Hva oppleves som de største utfordringene med å samarbeide med kunstnere og institusjoner i utlandet?

Internasjonale oppdrag blir stadig viktigere for skuespillere, både i det frie scenekunstheltet og i audiovisuell sektor. Norge er et høykostland, og det medfører at honorar og lønn i utlandet får gir mindre uttelling når de skal tas med hjem. Mange kompanier i det frie scenekunstheltet hadde det internasjonale markedet som sin hovedarena før pandemien. For disse er støtteordninger for å kunne gjenoppta dette arbeidet av stor betydning. Arbeidet med å etablere og vedlikeholde internasjonale kontakter krever tid og ressurser, og det har blitt satt sterkt tilbake på grunn av pandemien.

Vennlig hilsen

Knut Alfsen
Forbundsleder